

Brüssel, 27.2.2019
COM(2019) 150 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE,
NÕUKOGULE, EUROOPA KESKPANGALE JA EURORÜHMALE**

**Euroopa poolaasta 2019: struktuurireformide elluviimisel ning makromajandusliku
tasakaalustamatuse ennetamisel ja korrigeerimisel tehtud edusammude hindamine ning
määruse (EL) nr 1176/2011 kohaste põhjalike analüüside tulemused**

{SWD(2019) 1000 à 1027 final}

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Liit naudib seitsmendat majanduskasvu aastat. Euroopa majandus on suutnud järjekindla kasvu varal anda tööd rekordarvule inimestele. Praegu on töö 240 miljonil Euroopa elanikul ja alates 2013. aastast on loodud 15 miljonit uut töökohta. Töötuse määr on rekordiliselt langenud ja on praegu 6,6 %.

Lisaks sellele on paranenud riigi rahanduse seis: valitsemissektori võla suhe SKPsse on 2015. aastast taas pidevalt vähenenud ja hinnanguline eelarvepuudujääk on 2018. aasta seisuga 1 % SKPst. Liikmesriikide rakendatud struktuurireformid ja tehtud investeeringud ning nende vastutustundlik eelarvepoliitika koostoides otsustava tegutsemisega Euroopa tasandil, sealhulgas Euroopa investeerimiskavaga, on aidanud taastada Euroopa majanduse stabiilsuse ja parema käekäigu.

Üleilmse majanduskeskkonna halvenemisest tulenevalt on Euroopa majanduskasv veidi aeglustunud. Eelduste kohaselt väheneb ELi majanduskasv 2018. aasta hinnanguliselt 1,9 %-lt 2019. aastal 1,5 %-le, 2020. aastal aga peaks see taas suurenema 1,7 %-le. ELi ekspordi geograafilise ja valdkondliku suunitluse tõttu mõjutavad üleilmselt üha kasvavad kaubandus- ja geopoliitilised pinged liitu eriti tõsiselt. Sellest hoolimata maksimeerib Euroopa Liit kaubavahetusest saadavat kasu. Näiteks hiljuti sõlmitud vabakaubandusleping ELi ja Jaapani vahel annab võimaluse suurendada ELi ekspordi Jaapanisse aastas 13,5 miljardi euro võrra. Arvestades ebakindlust, mis ümbritseb Ühendkuningriigi tulevase suhteid ELiga, ei spekulierita käesolevas teatises erinevate stsenaariumite võimalike majanduslike tagajärgede teemal.

Üleminek välistelt majanduskasvu toetavatelt teguriteelt riigisisestele. Suurem tööhõive ja majanduskasv toetavad eratarbimist ning investeeringute soodsad rahastamistingimused peaksid olema tagatud ka edaspidi. Takistuste kõrvaldamine ühtse turu toimimiselt ja ettevõtluskeskkonna soodustamine peaks ka tulevikus toetama kogunõudluse suurenemist. Hiljutise aeglustumise taga olevate siseriiklike tegurite hulgas võib nimetada tootmisprobleeme autotööstuses ning eelarve- ja majanduspoliitika suhtes valitsevat ebakindlust mõnes liikmesriigis. Eeldatavalt muutub euroala eelarvepoliitika 2019. aastal ekspansiivseks ja valitsemissektori võlg väheneb veelgi.

See, millises ulatuses ja mil viisil eeldatav aeglustumine Euroopa majandust mõjutab, sõltub poliitikameetmetest, mille liit võtab. Investeeringute (eriti inimestesse ja oskustesse investeerimise) hoogustamine ja kaitse suurendab liikmesriikide majanduse kasvupotentsiaali ja toetab samal ajal kogunõudlust. Valitsused peaksid jätkama oma riigi rahanduse jätkusuutlikkuse parandamist, eriti nende liikmesriikide puhul, kelle võlatase on kõrge ning kes ei ole kasutanud soodsaid tsüklilisi tingimusi ja madalaid intressimäärasid eelarvepuhvrete taastamiseks. Samas tuleks eelarvepoliitilise manööverdamisruumi selle olemasolul kasutada, pöörates erilist tähelepanu kulutuste ja maksusüsteemi majanduskasvu soodustavale ja ümberjaotuslikule mõjule. Lisaks sellele hoiab kogu euroalal toimuv sümmeetrilise tasakaalustamine ohjes võlakoormuse vähendamise negatiivset mõju majanduskasvule ja vähendab majandustulemuste sõltuvust välisnõudlusest.

Kooskõlas president Junckeri 2018. aasta kõnega olukorrast Euroopa Liidus kutsuti 2019. aasta majanduskasvu analüüsis üles ajama sihipärasemat investeerimispoliitikat, ühendades selle hoolikalt kavandatud struktuurireformide ja vastutustundliku eelarvepoliitikaga. Lisaks rõhutati soovitusel euroala 2019. aasta majanduspoliitika kohta¹ vajadust täiendada riikide tehtavaid jõupingutusi Euroopa tasandi reformidega, nagu ühtse turu tugevdamine. Viimastel aastatel on võetud poliitikameetmeid, et suurendada

¹ COM(2018) 759 final.

liikmesriikide majanduse vastupanuvõimet, ent kõik probleemid ei ole veel lahendatud. Kõik riigid, piirkonnad ja kodanikud ei saa Euroopa majanduskasvust ühepalju kasu. Mõnedes liikmesriikides on töötus jätkuvalt suur, kodumajapidamiste reaalsissetulek püsib allpool kriisieelset taset ja vaesuse määr on kõrge. Piirkondade vahel on endiselt suured erinevused ja mõnes liikmesriigis need suurenevad. Lisaks sellele on tootmistegurite kogutootlikkuse kasv väike ja digitehnoloogia levik endiselt aeglane. Koos rahvastiku vananemise mõjuga tööjõule hakkab see tulevikus piirama meie kasvupotentsiaali. Koos käesoleva teatisega avaldatud riigiaruannetes pööratakse erilist tähelepanu sellele, milliseid edusamme teevad liikmesriigid seoses Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärkidega. Samba rakendamine näitab teed kaasava, õiglase ja jätkusuutliku majanduskasvu saavutamise poole.

Tuleviku tarbeks paneb komisjon käesolevas Euroopa poolaasta paketis ette tulemuslikuma poliitilise seose Euroopa poolaasta ja ELi 2021–2027. aasta rahastamise vahel, mis on jätk tema ettepanekutele ELi järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta. Selle eesmärk on tagada, et majanduspoliitika koordineerimine oleks tihedamini seotud ELi rahaliste vahenditega, mis moodustavad mitmes liikmesriigis olulise osa avaliku sektori investeeringutest (pelgalt järgmise programmitöö perioodi ühtekuuluvuspoliitika vahendid kujutavad enesest 0,5 % ELi SKPst). Selleks määratakse riigiaruannetes kindlaks prioriteetsed valdkonnad selliste poliitikameetmete jaoks, mis puudutavad avaliku ja erasektori investeeringuid liikmesriikides, et luua tulemuslikum analüütiline alus ühtekuuluvuspoliitika rahastamise kavandamise ja sellega seotud ELi vahendite kasutamise jaoks ajavahemikul 2021–2027.

2. EDUSAMMUD RIIGIPÕHISTE SOOVITUSTE JÄRGIMISEL

Täna avaldatud riigiaruanded kujutavad enesest Euroopa poolaasta raames antavate riigipõhiste soovitude analüütilist alust. Läänud aastal tehtu jätkuna kavatseb komisjon praeguse Euroopa poolaasta raames süvendada dialoogi liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmadega, et aidata veelgi kaasa riigipõhiste soovitude rakendamisele ja suurendada nende omaksvõttu liikmesriikide tasandil. Dialoogi raames on ette nähtud sihtotstarbelised visiidid liikmesriikidesse ja nii kahe- kui ka mitmepoolsed kõnelused.

Kõigis liikmesriikides on tehtud edusamme riigipõhiste soovitude rakendamisel, ehkki erineval määral. Alates Euroopa poolaasta käivitamisest 2011. aastal on liikmesriigid teinud vähemalt mõningaid edusamme enam kui kahe kolmandiku soovitude puhul. Võrreldes komisjoni 2018. aasta mais koostatud hinnanguga² on edasimineku üldiselt samaks jäänud. Nagu ka eelmiste hindamiste ajal, on liikmesriigid teinud kõige rohkem edusamme finantsteenuste vallas, mis näitab, kui oluliseks peetakse finantssektori stabiilsust ja usaldusväärsust pärast finantskriisi. Arvestades kriisi algselt suure mõjuga tööturule, on tublisti edenenud ka tähtajatu töölepinguga töökohtade loomist ja tööturu killustatuse probleemi lahendamist käsitlevate soovitude rakendamine, mis on igati loogiline.

Kasvavate majandusriskide valguses on reformide jõulisem rakendamine liikmesriikide majanduse vastupanuvõime suurendamisel olulise tähtsusega. Liikmesriigid peavad soodsaid majandustingimusi paremini ära kasutama ja jätkama nende soovitude rakendamist, mille nõukogu neile 2018. aastal esitas. Kõige enam edusamme on tehtud seoses finantssektorit käsitlevate soovitudega, eriti mis puudutab finantsteenuseid, erasektori võlakooormuse vähendamist ja maksejõuetusmenetluste reformi. Samas on edasimineku olnud eriti kesine konkurentsi ja reguleerivate raamistike vallas, samuti seoses soovitud, mis puudutavad riigi omanduses olevaid ettevõtteid ja maksubaaside laiendamist. Teatavatel juhtudel on märke taganemisest tehtud reformidest, näiteks seoses riigi rahanduse (sealhulgas pensionide) pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamisega.

Reformide ja investeeringute alal oodatud tulemusteni jõudmiseks vajavad liikmesriigid küllaldast haldus- ja tehnilist suutlikkust. Korralik ettevalmistustöö, mille on teinud nõuetekohase personali ja vajalike tehniliste vahenditega varustatud haldusaparaat, tagab avaliku sektori investeeringute ja reformide maksimaalse mõju. Haldusasutuste reformide kulud on piiratud ja lühiajalised kulud ning need reformid võivad olla tõhusad majandustsükli mis tahes etapis. Tuleb ette näha reformide saavutatavad ja mõõdetavad tulemused ning neid jälgida ja nendest teavitada. Struktuurireformi tugiprogramm pakub kõigile liikmesriikidele taotluse alusel praktilist tehnilist abi reformide väljatöötamisel ja rakendamisel, eelkõige Euroopa poolaasta soovitude³ järelmeetmete raames.

² 2018. aasta mai üldteatis.

³ 2019. aasta rahastamisotsus võetakse vastu koos käesoleva paketiga.

3. MAKROMAJANDUSLIKU TASAKAALUSTAMATUSE KÕRVALDAMINE

Põhjaliku analüüsi raames analüüsitakse terviklikult liikmesriigi tasakaalustamatust. Selle käigus tehakse kindlaks riigi haavatavad valdkonnad ja nende piiriülesed tagajärjed. Makromajanduslik tasakaalustamatus võib negatiivselt mõjutada konkreetse liikmesriigi, euroala või kogu ELi majandust. Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse eesmärk on tuvastada makromajanduslik tasakaalustamatus juba eos ja selle teket vältida, tagamaks et asjaomane liikmesriik võtab tasakaalustamise kõrvaldamiseks asjakohaseid meetmeid.

2019. aasta häiremehhanismi aruandes määrati 13 liikmesriigile põhjalik analüüs eesmärgiga teha kindlaks, kas neis esineb tasakaalustamatus või selle tekkimise oht⁴. Neist riikidest 11 puhul tõdeti tasakaalustamatuse või ülemäärase tasakaalustamatuse esinemist juba 2018. aastal. Lisaks sellele koostati põhjalik analüüs esmakordselt Kreeka kohta, kelle suhtes lõpetati finantsabiprogramm. Samuti leiti 2019. aasta häiremehhanismi aruandes, et on põhjust koostada põhjalik analüüs Rumeenia kohta, hindamaks riigi kulupõhise konkurentsivõime ja maksebilansi jätkuva halvenemise mõju. Nõukogu toetas valitud liikmesriikide loetelu⁵. Analüüsi käigus vaetakse tasakaalustamatuse raskusastet, selle arengut ja poliitilist reageeringut riigipõhiste soovitustega seotud makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlusele. Samuti võetakse arvesse tasakaalustamatuse ülekanduvat mõju ja süsteemset piiriülest mõju.

3.1. ELis ja euroalal tehtud edusammud makromajandusliku tasakaalustamatuse kõrvaldamisel

Makromajandusliku tasakaalustamatuse kõrvaldamine ELis edeneb tänu taastunud majanduskasvule ja poliitilistele jõupingutustele hästi, ent mõned nõrgad kohad püsivad. Teatavates liikmesriikides püsib era- ja valitsemissektori rekordiliselt kõrge võlatase ja selle alandamine ei suju alati piisavalt kiiresti. See vähendab võimalusi tulevaste majandusvapustustega toimetulekuks. Lisaks sellele on mitmes liikmesriigis märke võimalikust ülekuumenemisest, mis on peamiselt seotud eluasemete kiire hinnatõusu ja tööjõu ühikukulu kiire kasvuga.

Välispositsioonide tasakaalustamist ei ole seni lõpule viidud. Enamik liikmesriike on oma jooksevkonto suure puudujäägi kõrvaldanud, kuid mõnel neist on endiselt suur negatiivne rahvusvaheline netoinvesteeringupositsioon. Suur välisvõlg nõrgestab jätkuvalt paljusid liikmesriike, kes peavad säilitama konservatiivse jooksevkonto saldo ja vältima konkurentsivõime kaotust. Seevastu teistes liikmesriikides esineb suur jooksevkonto ülejääk, mis on püsinud küllaltki stabiilne. Alles hiljuti on ilmnenud märke tagasihoidlikust kohandamisest. Suure ülejäägi vähendamine investeringute ja palgakasvu soodustavate poliitikameetmetega aitaks netovõlaausaldajateriikide puhul toetada majanduskasu potentsiaali. Euroalal tervikuna oli jooksevkonto ülejääk 2016. aastal pisut üle 3 % SKPst ja on pärast seda üldjoontes samaks jäänud. Suur ülejääk kajastab olukorda, kus euroala kui terviku sisenõudlus ei ole majandustegevusega sammu pidanud ja ekspordinäitajad on euroala riikide majanduse paranenud konkurentsipositsioonist tulenevalt head.

Jätkub võla vähendamine. Tõhusad edusammud era- ja valitsemissektori võla vähendamisel aitaksid oluliselt kaasa tulevaste majandusvapustustega toimetulekuks vajaliku manööverdamisruumi loomisele. Erasektori võla suhe SKPsse langeb üha enamates liikmesriikides. Peamiselt tuleneb see SKP suuremast nominaalkasvust. Positiivsest

⁴ COM(2018) 758 final.

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5603-2019-INIT/et/pdf>

netosäästust tulenev võla vähendamine hakkab taas kasvava laenumahu tingimustes kaotama oma endist hoogu ja ulatust. Ettevõtlussektor on oma laenukoormust kiiremini vähendanud kui kodumajapidamised, osaliselt tulenevalt sellest, et mitme viimase aasta jooksul on investeringute tase olnud madal. Mis puudutab avalikku sektorit, siis ehkki paranenud eelarvepositsioonide ja taastunud SKP kasvu tulemusena alaneb valitsemissektori võla suhe SKPsse praegu enamikes liikmesriikides, on see langus üksnes aeglane.

ELi pangandussektori tingimused paranevad, eriti kõige haavatavamates riikides, ent vaja on täiendavaid jõupingutusi. Enamikus liikmesriikides on omavahendite suhtarv veelgi paranenud. Viivislaenude osakaal on vähenenud, eelkõige mõnedes neist liikmesriikidest, kus nende maht on suurim. ELi keskmine viivislaenude osakaal oli 2018. aasta kolmandas kvartalis 3,3 % (võrdluseks: aasta varem oli sama näitaja 4,4 %), ent mõnes liikmesriigis, kus nende osakaal on jätkuvalt väga suur, tuleb teha täiendavaid jõupingutusi. Valdav enamik panku on oma omavahendite ja likviidsuse suhtarvu veelgi parandanud. Hoolimata olukorra hiljutisest paranemisest on endiselt murettekitav vähene kasumlikkus, mis on seotud üleküllastunud pangandusturuga. Taas kord on oma osa Euroopa majanduse rahastamisvõimaluste laiendamisse ja mitmekesistamisse andnud kapitaliturud. Neil on märkimisväärne täiendav arengupotentsiaal nii Euroopa, riiklikul kui ka piirkondlikul tasandil.

Eluasemehindade kasv kiireneb üha enamates liikmesriikides ja endisest rohkemates riikides ilmnevad märgid võimalikust ülehindamisest. Eluasemehinnad on kiiremini kasvanud neis liikmesriikides, mille puhul ei ole viimastel aastatel olnud märke ülehindamisest või on neid olnud vähe, ja teatavatel juhtudel kogub endisest kiiremini jõudu hüpoteeklaenude andmine. Positiivse poole pealt on eluasemete hinnad viimasel ajal alanenud riikides, mille puhul on kõige rohkem tõendeid ülehindamisest, muu hulgas tulenevalt taskukohasusega seotud piiranutest ja hiljuti rakendatud makrotasandi usaldatavusnõuete poliitikast.

Olukord tööturul paraneb jätkuvalt. Töötuse määr väheneb veelgi, sealhulgas noorte ja pikaajaliste töötute hulgas, aga mõnes liikmesriigis on see jätkuvalt kõrge. Palkade kasv liikmesriikides taastub erinevas tempos, mis näitab üldjoontes seda, kui ulatuslik on tööjõupuudus teatavates riikides; samas on palgakasv euroalal tervikuna väiksem kui võiks eeldada varasemate andmete põhjal praeguse töötuse taseme puhul.

Enamikus liikmesriikides on tööjõu ühikukulu alates 2016. aastast kasvanud endisest kiiremas tempos. Tõdetud on tempo olulist kiirenemist, eriti keskmisest väiksemate palkadega liikmesriikides, osaliselt tulenevalt tööjõupuudusest. Seni ei ole tööjõu ühikukulu suundumustega kaasnenud ekspordi turuosa märkimisväärne vähenemine või jooksevkonto olukorra halvenemine, ent olukorra jätkudes võivad ilmned nimetatud tagajärjed. Samas on vähenenud kulupõhisest konkurentsivõimest tulenevad eelised neis euroala riikides, kus on varasemast asjast suur jooksevkonto puudujääk või kus püsib suur välisvõlg, mis näitab vajadust jätkata reforme, mille eesmärk on suurendada tootlikkuse kasvu ja säilitada kulupõhine konkurentsivõime.

3.2. Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse rakendamine

Kõigis liikmesriikides, mille olukorda põhjalikult analüüsiti, on tuvastatud tasakaalustamatus või ülemäärane tasakaalustamatus, ent mõnedel juhtudel on selle raskusaste vähenenud. 2019. aasta põhjaliku analüüsi käigus leiti, et 10 liikmesriigis esineb tasakaalustamatus ja kolmes ülemäärane tasakaalustamatus. Üks riik, kelle suhtes kohaldati aasta tagasi ülemäärase tasakaalustamatuse menetlust, on teinud sedavõrd suuri edusamme, et nüüd kuulub ta tasakaalustamatuse kategooriasse. Teistel juhtudel käib majandusliku tasakaalustamatuse kõrvaldamine, ent see ei ole jõudnud piisavalt kaugele selleks, et

õigustada makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse lõpetamist. 3. liites on kokkuvõtlikult esitatud liikmesriikide põhjalike analüüside tulemused.

Pärast makromajanduslik kohandamisprogrammi lõpetamist taas Euroopa poolaastasse kaasatud Kreekas on tuvastatud ülemäärane tasakaalustamatus. Kreeka seisab endiselt silmitsi tõsiste probleemidega, mis on seotud valitsemissektori suure võla, negatiivse rahvusvahelise netoinvesteeringu positsiooni, viivislaenu suure osakaalu, kõrgena püsiva töötuse määra ja väikese kasvupotentsiaaliga. Põhjalikud viimastel aastatel alustatud institutsioonilised ja struktuurireformid majanduse ja riigi moderniseerimiseks on hakanud vilja kandma – seda näitab Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi edukas lõpuleviimine ja taastunud majanduskasv, samuti vähenenud töötus. Reformide kogu mõju avaldumiseks tuleb nende rakendamist jätkata. Pärast programmi lõppemist kohaldatakse Kreeka suhtes tõhustatud järelevalvet, mille alusel hinnatakse, kuidas Kreeka on täitnud oma võetud kohustusi, et tagada Euroopa stabiilsusmehhanismi makromajandusliku kohandamisprogrammi raames vastuvõetud reformide jätkamine ja lõpuleviimine.

Rumeenias, kus 2018. aastal tasakaalustamatust ei esinenud, esineb tasakaalustamatus. Häiremehhanismi aruandes esile tõstetud riskid seoses konkurentsivõime vähenemise ja jooksevkonto suureneva puudujäägiga leidsid põhjaliku analüüsi käigus kinnitust. Lisaks sellele tundub, et hiljutised seadusandlikud algatused tingivad riske finantssektoris. Selle taustaks on vaibuv reformide rakendamine, ettearvamat poliitika kujundamine ja ekspansiooniline eelarvepoliitika. Kui nende ilmingutega ei tegeleta, mõjutab see oluliselt valitsemissektori ja välisvõla väljavaateid ning kahjustab investeeringute ja majanduskasvu väljavaateid.

Horvaatias, kus 2018. aastal esines ülemäärane tasakaalustamatus, esineb praegu tasakaalustamatus. Majandussuundumused on toetanud olemasoleva tasakaalustamatuse järkjärgulist kõrvaldamist, eriti mis puudutab suurt avaliku ja erasektori ning välisvõlga, ja sel moel on riskid vähenenud. Tasakaalustamatuse püsivat kõrvaldamist soosivaid poliitikameetmeid ja poliitilisi lubadusi on hiljuti tugevdatud ning äärmiselt oluline on need täies ulatuses, kiiresti ja tulemuslikult teoks teha.

Teistes riikides on majandussuundumused tasakaalustamatuse kõrvaldamist üldiselt soosinud, ent majanduslikud ja poliitilised väljavaated osutavad endiselt riskidele.

- Nagu 2018. aastal, esineb Bulgaarias, Prantsusmaal, Saksamaal, Iirimaal, Madalmaades, Portugalis, Hispaanias ja Rootsis ka praegu **tasakaalustamatus**. **Bulgaaria** võttis täiendavaid meetmeid, et tagada pangandussektori stabiilsus, kuid mõned neist on veel pooleli või rakendamata. **Prantsusmaa** on andnud uusi reformilubadusi, ent avaliku sektori suure võlataseme ja konkurentsivõime kiritsemisega seotud tasakaalustamatuse kõrvaldamise vältimatuks tingimuseks on edusammud poliitiliste meetmete vallas. **Madalmaades** on suurendatud poliitilisi jõupingutusi, ent erasektori suure võla ja jooksevkonto suure ülejäägiga seotud tasakaalustamatus püsib. **Saksamaa** jooksevkonto suur ülejääk väheneb aeglaselt; samal ajal on vaja rohkem jõupingutusi investeeringupuudujääkide korvamiseks, eriti mis puudutab avaliku sektori investeeringuid taristusse ja haridusse. **Iirimaa** puhul on võlatasemega seotud tasakaalustamatus jõulise majanduskasvu ja poliitiliste edusammude jätkuval toetusel vähenenud, kuid rahvusvahelisest keskkonnast tulenevate suurenenud riskide kontekstis ei ole haavatavus kadunud. Sise- ja välisvõla tasemega seoses **Portugal**is ja **Hispaania**s säilinud tasakaalustamatus on paranenud majandustingimuste kaasabil taandumas, ehkki poliitika- ja kohanemismeetmete vallas

püsivad vajakajäämised. **Rootsis** püsib tasakaalustamatus, seda hoolimata hiljutisest eluasemehindade kohandamisest ja poliitikameetmetest.

- Nagu ka 2018. aastal, esineb Küprosel ja Itaalias ka praegu ülemäärane **tasakaalustamatus**. Hoolimata paranenud majandusolukorrast ja hiljuti hoogustatud poliitilistest jõupingutustest püsib **Küprosel** märkimisväärne haavatavus, mis on seotud küll väheneva, kuid siiski endiselt suure viivislaenude hulga ning välis-, erasektori ja valitsemissektori võlaga. **Itaalias** varjutab varasematel aastatel mõnes valdkonnas tehtud edusamme väljavaadete halvenemine, mis tuleneb suuresti eelarvepositsiooni kavandatud halvenemisest ja üldjoontes soiku jäänud reformikavast. Hiljutiste poliitikameetmetega pööratakse varasemad reformid osaliselt tagasi ning need mõjutavad negatiivselt riigi rahanduse jätkusuutlikkust, tootlikkust ja SKP kasvupotentsiaali. Valitsuse kursiga seotud ebakindlus andis 2018. aasta kestel oma panuse turusurve ja riigi võlakohustuste tootluse suurenemisse. Makromajandusliku tasakaalustamatuse suurenemine või vähenemine sõltub ennekõike poliitikameetmetest Itaalia rahanduse kvaliteedi tõstmiseks, haldusasutuste ja kohtusüsteemi tõhususe suurendamiseks, parema ettevõtluskeskkonna loomiseks ning tööturu ja finantssüsteemi tugevdamiseks. Seega jälgib komisjon tähelepanelikult Itaalias toimuvaid arenguid ning hindab Euroopa poolaasta eelseisva kevadise paketi raames tasakaalustamatuse kõrvaldamiseks võetud poliitikameetmeid ja antud lubadusi, ennekõike seda, kui kõrgele on seatud riikliku reformikava sihid.

Komisjon jätkab erijärelevalve raames sellistes liikmesriikides esinevate majandussuundumuste ja võetud poliitikameetmete analüüsimist, kus esineb tasakaalustamatus või ülemäärane tasakaalustamatus. Nõukogu osaleb analüüsimises ja ta on toetanud erijärelevalve aruannetes⁶ esitatud järeldusi.

Tabel 1. 2019. aasta põhjalike analüüside tulemused ja olukord 2018. aastal

	Olukord 2018. aastal	2019. aasta põhjalike analüüside tulemused
Tasakaalustamatus	BG, DE, ES, FR, IE, NL, PT, SE	BG, DE, ES, FR, HR, IE, NL, PT, RO, SE
Ülemäärane tasakaalustamatus	CY, HR, IT	CY, EL, ⁷ IT

⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5603-2019-INIT/et/pdf>

⁷ Sarnaselt kõigi teiste riikidega, kelle suhtes on minevikus lõpetatud finantsabiprogrammi kohaldamine, esineb ka Kreekas ülemäärane tasakaalustamatus.

4. POLIITIKAMEETMED LIIKMESRIIKIDES

Aeglustuva majanduskasvu tingimustes aitaksid tõhusad reformid ja läbimõeldult suunatud investeerimisprioriteedid liikmesriikidel suurendada oma vastupanuvõimet tulevastele makromajanduslikele šokkidele. Paremini toimivad finants-, toote- ja tööturud ning institutsioonid ja tõhusamad riiklikud haldusasutused muudavad majanduse kohandumise sujuvamaks ning selle majanduslikud ja sotsiaalsed kulud väiksemaks. Läbimõeldult suunatud investeeringud aga suurendavad pikaajalises perspektiivis kasvupotentsiaali ning aitavad parandada konkurentsivõimet ja majanduslikku vastupanuvõimet, olgu see tänu vajalike taristute loomisele, paremate oskustega tööjõu ettevalmistamisele või uuenduslike ettevõtlusideede toetamisele. Käimasolevate struktuurimuudatustega kohanemine aitaks tootlikkuse erinevust vähendades ühtlustada eri riikide majanduse taset ja parandada sotsiaalnäitajaid.

4.1. Vastutustundliku eelarvepoliitika ja finantsstabiilsuse tagamine

Vastutustundlik eelarvepoliitika, riikide rahanduse kvaliteet ja majanduskasvu soodustavad maksusüsteemid

Liikmesriigid, kus võla osakaal on suur, ei suuda eelarvepuhvreid luua. Jõuline majanduskasv ja kõigi aegade madalaimad intressimäärad toetavad jätkuvalt valitsemissektori võla ja SKP suhe alanemist. Soodsate tsükliliste tingimuste ja vähenevate intressikulude tulemusena langes valitsemissektori eelarvepuudujääk kogu ELis 2018. aastal veelgi ning on nüüd alla 1 % SKPst. Eelduste kohaselt lõpeb langustendents 2019. aastal, mil üldine puudujääk peaks esimest korda pärast 2009. aastat veidi suurenema. Mõnes liikmesriigis püsib valitsemissektori võlg haripunkti lähedal. Mõnedes suure võlakoormusega liikmesriikides on eelarve kavandatud kohandamine küllalt piiratud või isegi negatiivne. Eriti neis liikmesriikides, kus riigivõlg püsib suur, on oluline taastada eelarvepuhvrid, et vähendada haavatavust vapustuste suhtes ja võimaldada automaatsel tasakaalustusmehhanismil järgmise majanduslanguse puhul täielikult toimida. Stabiilsuse ja kasvu pakti täitmine ning mõnevõrra ekspansiivne eelarvepoliitika neis liikmesriikides, kellel on eelarvepoliitilist manööverdamisruumi, aitaks leida tasakaalustatud poliitikameetmete kombinatsiooni, kuna rahapoliitika on endiselt majandust toetav. Lisaks sellele vähendaks see finantsilise ebastabiilsuse riski.

Võimalused tõsta riigi rahanduse kvaliteeti ei ole kaugeltki ammendatud ja kulude läbivaatamine on selleks oluline vahend. Paljudes liikmesriikides tehakse järelevalvet avaliku sektori kulutuste üle, et suurendada nende tõhusust ja saavutada säästu, luues nii võimalusi majanduskasvu soodustavate kulutuste tegemiseks. Itaalias ja Prantsusmaal on plaanis ulatuslik kulude läbivaatamine. Paljudes teistes liikmesriikides kavandatakse sihtotstarbelisemaid analüüse, mis käsitlevad konkreetseid kuluvaldkondi. Nende hulka kuuluvad sellised valdkonnad nagu tervishoid, haridus, riigi omanduses olevad ettevõtted, kinnisvara, avaliku sektori investeeringud, transport ja keskkond. 2019. aastal peaks tõhusus kasvama Portugalis, kuna riik on endisest rohkem korraldanud tsentraliseeritud hankeid ja paremini kasutanud avalikke varasid, ning Lätis, kus on kulutõhusamalt majandatud riigi omanduses olevaid kinnisvaraettevõtteid ja tugevdatud infotehnoloogiataristut. Tulevikus oleks kulude läbivaatamisel kasu sellest, kui vahehindamised oleksid sagedasemad ja rangemad ning tihedamini eelarvemenetlusse lõimitud.

Liikmesriigid parandavad jätkuvalt oma eelarveraamistikke, mis on üks peamisi tegureid eelarvepoliitika kujundamisel. Mitme viimase aasta jooksul on eelarveraamistikke oluliselt reformitud ning juba võib näha nende positiivset mõju valitsuse kulutustele ja maksusüsteemile. Mitmes liikmesriigis jätkati hiljaaegu sellesuunaliste reformidega.

Saksamaal tehti ühise majandusprognoosi projektirühmale ülesandeks kinnitada makromajanduslikud prognoosid. Ungari ja Leedu on veelgi parandanud oma keskpika ajavahemiku raamistikke. Eelarveraamistike täiustamist jätkavad isegi need liikmesriigid, kelle raamistikke tuuakse tavaliselt eeskujuks kui parimat tava. Näiteks Rootsi on kehtestanud uue võla ülemmäära, samas kui Madalmaad on parandanud oma raamistikku automaatse stabiliseerumise vallas. Iirimaa rakendab oma kava luua nn mustade päevade fond. Siiski on endiselt valdkondi, kus tuleb teha rohkem jõupingutusi. Eriti puudutab see valitsuse erinevate tasandite vahelise koordineerimise meetmeid keeruka föderaalstruktuuriga liikmesriikides.

Vananeva elanikkonna tõttu tuleb paljudel liikmesriikidel tõsiselt tegeleda oma rahanduse jätkusuutlikkuse tagamisega. Viimasel kümnendil on tehtud märkimisväärsed edusamme pensionikulude prognoositud tõusu käsitlemisel. Sellest hoolimata prognoositakse, et pikaajaliste arvu kasv ja beebibuumi põlvkonna pensionileminek tingivad elanikkonna vananemisega seotud kulutuste olulise kasvu 21 liikmesriigis, kes seisavad seetõttu silmitsi keskmiste või suurte riskidega riigi rahanduse jätkusuutlikkusele. See võib mõjutada tulevaste pensionide piisavust. Horvaatia võttis 2018. aastal vastu pensionireformi, mille eesmärk on parandada pensionide piisavust pikaajalist jätkusuutlikkust ohtu seadmata, ja Prantsusmaa esitas samal aastal ulatusliku reformikava. Itaalias ja Rumeenias viimase kümnendi jooksul tehtud edusammud ähvardab osaliselt nullida see, et teatavatel juhtudel on reformidest taganatud. Saksamaal, Hispaanias ja Portugalis on võetud meetmeid pensionikulude vähendamiseks või kavatsetakse neid võtta. Tundub, et tervishoiu ja pikaajalise hoolduse vallas edeneb riigi rahanduse pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamine aeglaselt. Mõnes liikmesriigis kipuvad reformid poolikuks jääma ning nende juures tuleks riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud eesmärgid paremini ühitada hoolduse kättesaadavuse ja tulemuslikkusega.

Tervishoiusüsteemi reformide eesmärk on parandada selle tulemusi, juurdepääsetavust ja vastupanuvõimet. Paljudes liikmesriikides püüeldakse selle poole, et orienteerida tervishoiusüsteemid ümber profülaktikale, edendades samal ajal esmatasandi tervishoidu ja raviasutuste paremat koordineerimist. Küprosel on loomisel uus ravikindlustusmaksete süsteem, mis sillutab teed üldisele tervisekindlustusele ja piirab suuri omaosaluskulusid. Poola on käivitanud katseprojektid esmatasandi tervishoiu ja ambulatoorse ravi ning koordineerimise parandamiseks.

Maksusüsteemide varal saab toetada kaasavat majanduskasvu. Majanduskasvu soodustavast maksusüsteemist võib olla abi, et edendada erainvesteeringuid, parandada ettevõtluskeskkonda, ergutada tööhõivet ja tööturul osalemist, vähendada ebavõrdsust ja panustada majanduse keskkonnasäästlikku arengusse. Seega jätkab mitu liikmesriiki oma maksusüsteemi reforme, eriti seoses töö maksustamise vähendamisega. Läti ja Leedu tegelevad progresseeruva tulumaksumäära süsteemi kehtestamisega. Madalmaades vähendatakse üksikisiku tulumaksumäära ja tõstetakse käibemaksumäära, nihutades nii maksukoormust tööjõult tarbimisele. Saksamaa ja Iirimaa jätkavad madala ja keskmise sissetulekuga töötajate töö maksustamise vähendamist. Keskkonnamaksud moodustavad Taanis, Kreekas ja Sloveenias suure osa tulust ning see aitab kaasa ressursside paremale kasutamisele, investeeringutele ja tööhõivele.

Võitlus agressiivse maksuplaneerimisega on ühtse turu nõuetekohase toimimise seisukohast esmatähtis. Komisjon on esitanud seadusandlikud ettepanekud, mille eesmärk on suurendada maksusüsteemi läbipaistvust, tulemuslikkust ja sidusust ning teha see vähem altiks agressiivsele maksuplaneerimisele. Agressiivne maksuplaneerimine võib mõjutada teiste liikmesriikide eelarvet, moonutada ettevõtete vahelisi konkurentsitingimusi ja suunata vahendid ebaõiglaselt eemale valitsuse kulueesmärkidest. Need liikmesriigid, kelle maksubaas on kahanenud, peavad kas suurendama muudest maksudest saadavat tulu või

leppima sellega, et neil on vähem vahendeid majanduskasvu soodustavate reformide ja ebavõrdsuse vastu suunatud ümberjaotamise tarvis. ELi õigusaktide ülevõtmine ja rahvusvahelisel tasandil kokku lepitud algatused aitavad agressiivset maksuplaneerimist piirata⁸. Lisaks sellele saab agressiivset maksuplaneerimist käsitleda riikliku maksuõiguse tugevdamise, läbipaistvuse suurendamise ja valitsustevahelise koostöö tõhustamisega.

Pangandussektor, väike kasumlikkus ja viivislaenud

Üldiselt jätkus 2018. aastal pankade kapitali- ja likviidsuspositsioonide paranemine, mida toetasid nii majanduskeskkond kui ka seadusandlikud ja järelevalvemeetmed. Samal ajal on pankade finantsvõimendus vähenenud ja kahjumi katmise võime suurenenud. Pankade bilansis olevate viivislaenude hulk on jätkanud kahanemist. Kõigi ELi pankade koguarvestuses on viivislaenude brutomahu osakaal vastavalt viimastele arvnäitajatele veelgi vähenenud ja jõudnud 3,3 %-le (2018. aasta 3. kv), see tähendab kahanenud mullusega võrreldes üle ühe protsendi. 14 liikmesriigis oli viivislaenude osakaal alla 3 %. Eriti palju vähenes see Küprosel, Iirimaa, Itaalias, Hispaanias, Portugalis, Ungaris, Sloveenias, Rumeenias, Austrias ja Saksamaal, kus viivislaenude likvideerimise tempo on alates 2017. aastast märkimisväärselt kiirenenud, seda tänu pidevale järelevalvesurvele ja/või viivislaenude järelturgude arengule.

Lisaks sellele liiguti edasi mitme ELi ja riikliku tasandi riskivähendamismeetme seadusandliku menetlemisega, mille tulemusena on tehtud käegakatsutavaid edusamme. 2018. aasta detsembris nõukogu ja parlamendi vahel sõlmitud kokkulepe riskivähendamispaketi kohta peaks jätkama pankade kapitali- ja likviidsuspositsioonide tugevdamist, eriti võimalike kriisilahendusstsenaariumite puhul, samuti aitama ELi pangandussektoril jätkata riskide vähendamist ja riskijagamist. See hõlmab rahapesuvastaste ELi õigusnormide täieliku rakendamise tagamist ning pankadepoolset asjakohast riskiennetust ja -juhtimist.

Euroopa Pangandusjärelevalve 2018. aasta stressitesti käigus tõdeti, et ELi pankade vastupanuvõime suureneb. Ent investorite seisukoht testi suhtes ei pruugi oluliselt muuta turu seisukohta ELi pankade kapitali vastupanuvõime suhtes ning ka 2019. aastal võib makromajanduslikel põhinäitajatel olla nende aktsiahindadele suurem mõju. Pankade kasumlikkus on endiselt tagasihoidlik ja seda mõjutavad viivislaenude suur osakaal, (paljudel juhtudel) ebaadekvaatsed ärimudelid, üleküllastunud pangandusturud ja volatiilsus, mis on alates 2018. aasta esimesest poolest taas ilmunud finantsturgudele.

Piiriülene pangandus ELis võib uuesti hoogustuda, kui kasutatakse ära mõnede suurte Euroopa pangandusgruppide kavandatav restruktureerimine. Mõned võtmetähtsusega liikmesriikides asuvad suured pangandusgrupid muudavad oma strateegiat, et vähendada kasumlikkusega seotud riske. See võib anda pankadele võimalusi tulla toime mõningate kasumlikkusega seotud riskidega.

⁸Näiteks pidid liikmesriigid 2018. aasta lõpuks võtma siseriiklikusse õigusesse üle maksustamise vältimise vastase direktiivi ((EL) 2016/1164) sätteid.

4.2. Tööturu-, haridus- ja sotsiaalpoliitika

Tööhõive olukord paraneb jätkuvalt. 2018. aasta neljandas kvartalis purustas tööga hõivatud inimeste arv senise rekordi ja jõudis 240 miljonini. 6,6 % suurune töötuse määr on isegi kriisieelsest tasemest allpool: alates 2000. aastast, kui töötuse taseme kohta käivaid andmeid koguma hakati, ei ole see kunagi nii madal olnud. Pärast majanduskasvu ja töökohtade loomise aastaid jätkub sotsiaalse olukorra paranemine. Pelgalt 2017. aastal pääsesid vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest enam kui viis miljonit inimest.

Ent liikmesriigi on olukorras märkimisväärseid erinevusi. Mõnes liikmesriigis ei ole tööpuuduse määr endiselt alanenud ja ületab jätkuvalt 10 %. Osas nendest liikmesriikidest on noorte olukord endiselt problemaatiline. Mittetöötavate ja mitteõppivate noorte suur hulk panevad muretsema nende praeguse ja tulevase tööalase konkurentsivõime pärast. Teistes liikmesriikides on üha suurem tööjõu nappus, mis takistab edasist majanduskasvu. Ehkki naiste tööhõive määr suureneb, püsib tööhõive määra sooline erinevus ja see tingib palkade ebavõrdsuse. Eriti raske on tööd leida väheste oskustega isikutel ja rändetaustaga isikutel. Samuti on ebasoodsas olukorras puuetega inimesed. Peale selle on tööturu olukord paljudes liikmesriikides piirkonniti väga erinev.

Demograafilised muutused ja tehnoloogia areng on Euroopa tööturгу ümber kujundamas. Kuna elanikkond vananeb ja noorte arv väheneb, on liikmesriikide jaoks väga oluline suurendada tööturul aktiivsete inimeste arvu, et tagada majanduse jõuline kasvupotentsiaal ning sotsiaalkindlustussüsteemide jätkusuutlik ja küllaldane rahastus. Mõned liikmesriigid võtavad selles vallas meetmeid. Näiteks Horvaatias jõustus 2019. aasta jaanuaris pensionireform, mille eesmärk on soodustada pikemat tööiga ja kõrvaldada süsteemis leiduvad struktuursed vastuolud. Võttes arvesse seda, kuidas digiüleminek ja platvormide levik töö tulevikku muudab, peavad liikmesriigid nende muutustega sammu pidamiseks tööturге ja sotsiaalkaitssüsteeme ilmtingimata ajakohastama, muu hulgas tagades asjakohase sotsiaalkaitse ebatüüpilises töösuhtes olevatele töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele.

Äärmiselt oluline on edendada asjakohaseid oskusi. Selleks et kõik kodanikud saaksid olla täisväärtuslikud ühiskonna liikmed ja end tööturul võimalikult hästi rakendada, on väga oluline tagada kõigi jaoks võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele. Asjakohased oskused võivad suurendada tootlikkust ja kasvupotentsiaali, mis on palkade kasvu ning sotsiaalsete ja elutingimuste parandamise seisukohast võtmetähtsusega. Suureneva oskuste nappuse ja tööturu vajadustele mittevastavuse kontekstis tuleb haridus- ja koolitussüsteeme tugevdada ja ajakohastada. Samas on ümberõppe ja oskuste täiendamise poliitikal oluline osa tööjõu vastupidavuse ja kohanemisvõime suurendamisel, et hoida ära väheste oskuste ja rändetaustaga isikute tööleidmisvõimaluste vähenemist. Prantsusmaa rakendab reforme, mille eesmärk on parandada haridus- ja koolitussüsteemi seotust tööturu vajadustega. Läti võtab meetmeid, et parandada kutsehariduse ja -õppe kvaliteeti, atraktiivsust ja vastavust tööturu vajadustele. Portugal programmi „Qualifica“ eesmärk on tegeleda vähekvalifitseeritud tööjõu probleemiga ja hiljuti toetati seda Euroopa Sotsiaalfondi eraldiste ümberplaneerimise kaudu. Mitu liikmesriiki (Saksamaa, Austria, Rootsi, Soome, Belgia) on võtnud meetmeid, et kinnitada, tunnustada või parandada rändajate oskusi, hõlbustamaks nende integreerimist tööturule.

Endiselt on lahendamata tööturu killustatuse probleem. Ehkki ajutiste töötajate osakaal ei ole viimastel aastatel üldiselt suurenenud, on nende määr olnud mõnes liikmesriigis püsivalt üle 15 %. Sellistes riikides nagu Hispaania, Sloveenia, Poola, Portugal, Itaalia ja Horvaatia on üle 60 % ajutistest töötajatest noored. Enam kui pooled tähtajalise töölepinguga töötajad ei suuda leida alalist töökohta ja ehkki töötundide arv on hiljuti jõudnud uuesti kriisieelsele tasemele, on mõnes liikmesriigis endiselt üle 50 % mittevabatahtlikult osalise tööajaga

töötavaid isikuid. Mitu liikmesriiki võtavad meetmeid tähtajatute töölepingute propageerimiseks tööõiguse jõustamise reformide kaudu, suurendades muu hulgas tööinspeksiooni töötajate arvu, et võidelda ajutise töö kuritarvitamisega, ja aidates paremini värbamistoetusi kavandada. Hispaanias suurendati 2018. aastal veelgi tööinspeksioonide suutlikkust võidelda ajutiste töölepingute kuritarvitamise ja deklareerimata tööga. Küpros on ühtse inspeksiooniteenistuse loomisega võtnud ulatuslikke meetmeid seadusliku töö toetuseks. Iirimaa peavad tööandjad uue seaduseelnõu kohaselt muu hulgas esitama täpsema teabe töö iseloomu kohta.

Palkade kasvutempo on mõõdukas, ent kiirem kui eelmistel aastatel. Nominaaltasu töötaja kohta kasvas 2018. aastal 2,7 %. Pärast mõneaastast mahajäämust on palgakasv tootlikkuse arengule järele jõudnud.

2017. aastal vähenesid vaesus ja sissetulekute ebavõrdsus, ent palgavaesus on jätkuvalt murettekitav. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal vähenes 2017. aastal 22,4 %-le ja on nüüd allpool kriisieelset taset, kuid teatavate ühiskonnagruppide puhul püsib vaesuse oht tavalisest kõrgemana. Lisaks sellele on endiselt murettekitav palgavaesus, mille määr on eriti kõrge füüsilisest isikutest ettevõtjate, ajutiste ja osalise tööajaga ning väljaspool ELi sündinud töötajate puhul. Maksu- ja hüvitiste süsteemil on tähtis ümberjaotav roll. Oluline on suunata vaesusega võitlemiseks ette nähtud vahendid üksnes neile, kes abi kõige rohkem vajavad, näiteks suurendades majandusliku olukorra kontrollimise vahendite täpsust. Luksemburgis asendati enne kehtinud tagatud minimaalse sissetuleku süsteem uue sotsiaalsel kaasamisel põhineva sissetuleku süsteemiga, mille eesmärk on aidata kaasa sotsiaalsele kaasatusele ja aktiveerimisele ning võidelda laste ja üksikvanematega perede vaesusega. Itaalias võeti vastu eelmise miinimumsissetuleku kava asemel vastu uus kodanikupalga kava (*reddito di cittadinanza*), mille eesmärk töötada välja aktiivse kaasamise mudel. Selle mõjususe sõltub suuresti kava haldamise tulemuslikkusest.

Hästi toimiv sotsiaaldialoog on reformide parema ülesehitamise ja rakendamise pant, et suurendada nende omaksvõttu. Viimase aasta jooksul on sotsiaalpartnerid paljudes liikmesriikides teatanud positiivsetest arengutest seoses sealsete valitsuste sisuka ja õigeaegse tegevusega majanduslike ja sotsiaalsete reformide vallas. Näiteks esitas Portugal kolmepoolse lepingu põhjal tööturu killustatuse vastaste meetmete paketi, mis tuleb nüüd õigusaktides sätestada. Ühtedes liikmesriikides on toimunud positiivne areng, samal ajal kui teistes on aset leidnud tagasikäik. Paljudes neist on võimalik parandada sotsiaalpartnerite suutlikkust ja korraldada paremini nendega nõu pidamine reformide põhilistes etappides, sealhulgas Euroopa poolaasta oluliste vahe-eesmärkide raames.

4.3 Konkurentsivõime ja tootlikkus

Töö tootlikkuse lõhe kõrvaldamiseks

Demograafiliste suundumuste taustal on tootlikkuse kasv ülimalt tähtis, et tagada jätkusuutlik majanduskasv kõigis liikmesriikides. Tootlikkus ELis on aeglaselt kasvanud. Selle põhjused on erinevad ja nende seas on muu hulgas vähesed investeeringud teadusuuringutesse, tehnoloogiasse ja innovatsiooni ning struktuurne üleminek tootmiselt teenustele. ELi majandusvaldkonna lühi- ja pikaajaliste probleemide lahendamisel on väga oluline tegeleda tööjõu visalt kasvava tootlikkusega. Tööjõu tootlikkus jääb eelseisvatel aastal tõenäoliselt madalaks ja püsib 1 % juures või alla seda ning liikmesriigiti on tootlikkuses märkimisväärsed erisusi. Ennekõike on raskusi kasvupotentsiaali suurendamisel väljakujunenud majandusega riikides, kus tootlikkuse tase on juba kõrge. Keskkonnasäästlikkust edendavad investeeringud võivad suurendada kogu majanduse tootlikkust ressursitõhususe edendamise ja sisendikulude vähendamise kaudu, vähendades samas väliskulusid ja -mõju.

Teenustesektoris, kus toimub suurem osa majandustegevusest, püsib tootlikkus hoolimata üldiselt paranenud majanduslikust suutlikkusest suhteliselt väike. Ehkki tootlikkuse kasv on aeglustunud ka teistes arenenud majandusega riikides, on teenustesektori tootlikkuse lõhe endiselt suur ja kasvab, eriti võrreldes USAga. See paneb ELi ettevõtteid üldise kaubavahetuse ja nende üleilmsetesse väärtusahelatesse integreerimise seisukohast ebasoodsasse olukorda. Selleks et analüüsida tootlikkuse liikumapanevaid jõude ja toetada asjakohast poliitilist reageeringut, on nõukogu soovitanud euroala liikmesriikidele luua riiklikud tootlikkuse komiteed.⁹

Tööjõu suurem tootlikkus võimaldab kõrgemaid palku ja suuremat tootmispotentsiaali, ent pelgalt sellest ei piisa nende eesmärkide saavutamiseks. Ehkki on tõendeid selle kohta, et suurem tootlikkus kajastub keskpikas ja pikas perspektiivis palkades, on samuti näiteid selle kohta, et töö eest saadav tulu ei pea aja jooksul sammu muutustega tootlikkuse vallas. Sestap võtavad liikmesriigid täiendavaid meetmeid selleks, et tööjõu suurem tootlikkus väljenduks töö eest saadava tulu suurenemises.

Kvaliteetsed investeeringud ja ELi rahaliste vahendite tulemuslikum kasutamine

Läbimõeldult suunatud investeeringud on ELi tootlikkuse kasvu probleemi käsitlemisel endiselt hädavajalikud. See on üks praeguse komisjoni esitatud nn positiivse kolmnurga kolmest põhielemendist. Seega on investeeringutega tegelemine olnud üks Euroopa poolaasta pikaajalisi prioriteete. Majandustsükli praeguses etapis tuleks keskenduda avaliku ja erasektori investeeringutele, mis suurendavad tootlikkust ja kasvupotentsiaali; teisalt on oluline investeeringute kaitse puhuks, kui peaksid ilmnema majandusriskid. Pikaajalised investeeringud, muu hulgas oskustesse ja haridusse, aitavad lisaks sellele tagada, et ELi majandus kasvab jätkusuutlikult ja säilitab vastupanuvõime, et tulla ühtlasi toime pakiliste sotsiaalsete vajadustega.

Enamik liikmesriike peab oma tootlikkuse kasvu ja konkurentsivõime suurendamiseks investeerima teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni. Paljudes liikmesriikides on märkimisväärselt palju võimalusi süvendada ettevõtete, akadeemiliste ja teadusasutuste ning avaliku sektori vahelist väärtusahelate alast koostööd, muu hulgas aruka spetsialiseerumise kaudu. See kehtib näiteks Belgia, Bulgaaria, Prantsusmaa, Küprose, Poola, Läti ja Eesti puhul. Lisaks sellele peavad täiendavaid investeeringuid ettevõtete digiüleminekusse ja digitaalsetesse avalikesse teenustesse tegema Belgia, Küpros, Austria, Sloveenia, Hispaania, Slovakkia, Poola, Eesti, Saksamaa ja Bulgaaria. Liikmesriigid, kus tootlikkuse tase on kõrge (näiteks Saksamaa ja Madalmaad), ja liikmesriigid, kus on enne kriisi ja sellest taastumise kestel toimunud olulised struktuurimuutused, millega on kaasnud kõrged investeerimismäärad, nagu Ungari, Poola ja Tšehhi Vabariik, võivad teha täiendavaid edusamme immateriaalsesse varasse ja innovatsiooni investeerides. Järele jõuda püüdvates liikmesriikides aitaksid investeeringud masinatesse ja seadmetesse suurendada töötaja kohta kasutatavat kapitali ja tööjõu tootlikkust. Ringmajanduse ja kliimamuutustega kohanemisega seotud probleemide lahendamiseks tuleb ressursitõhususse ja kliimamuutustega seotud riskiennetusmeetmetesse investeerida Eestis, Luksemburgis, Slovakkias, Portugalis, Bulgaarias, Madalmaades, Itaalias, Küprosel ja Prantsusmaal.

ELi rahaliste vahendite parem kooskõlastamine Euroopa poolaasta raames tehtava analüüsi ja antavate soovitustega peaks parandama tulemusi ja suurendama ühtekuuluvuspoliitika rahastuse mõju. ELi rahastuse kooskõlla viimine Euroopa poolaastaga on üks 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekute peamisi

⁹Nõukogu 20. septembri 2016. aasta soovitus riiklike tootlikkuse komiteede loomise kohta. ELT C 349, 24.9.2016, lk 1.

elemente. Mõnede liikmesriikide puhul moodustavad ELi rahalised vahendid isegi olulise osa avaliku sektori investeeringutest. Komisjoni ettepanekus mitmeaastase finantsraamistiku kohta kavandatakse Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+ ja ühtekuuluvusfondi kogusummaks järgmisel programmitöö perioodil umbes 600 miljardit eurot (kui arvata selle hulka ka riiklik kaasrahastamine), see tähendab 0,5 % ELi SKPst, kusjuures peamistes toetust saavates liikmesriikides on see näitaja oluliselt suurem. Lisaks sellele võimaldavad komisjoni ettepanekud mitmeaastase finantsraamistiku kohta kombineerida nimetatud vahendid muude ELi rahastamisallikatega, näiteks tulevase 650 miljardi euro suuruse InvestEU programmiga (Junckeri kava järelprogramm). Nende varal saab kaasata teisi avaliku ja erasektori investeeringuid ning suurendada veelgi ELi majanduse strateegilistesse valdkondadesse tehtavate investeeringute mõju.

Riigiaruannetes esitatud analüüsil põhinevas uues lisas on kirjeldatud, kuidas nimetatud ELi rahalisi vahendeid saaks paremini kasutada liikmesriikide konkreetsete vajaduste rahuldamiseks. Selleaastased riigiaruanded panevad rohkem rõhku investeerimisprioriteetidele, aga lisaks analüüsitakse neis üksikasjalikumalt piirkondlikke erinevusi ja investeeringuid pärssivaid asjaolusid. Spetsiaalne lisa aitab iga liikmesriigiga peetava dialoogi käigus määrata kindlaks neid vahendeid rakendavate tulevaste programmide rahastamisprioriteetidid. Riigiaruannetes esitatu kujutab enesest komisjoni seisukohti, mis tuginevad Euroopa poolaasta raames tehtud analüütilisele tööle. See on liikmesriikidega programmide üle peetavate läbirääkimiste lähtepunkt, kuid jätab kõnelustes ka manööverdamisruumi. Investeerimisvajaduste määratlemine tugineb ühisele arusaamale, mille kohaselt investeeringutel peab olema võimalikult suur mõju majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele.

Ulatuslikumalt tuleb kasutada hästi toimivatelt ja integreeritud kapitaliturgudelt pärit erasektori investeeringuid. Ajal, mil EL jätkab kapitaliturgude liidu loomist käsitleva tegevuskava elluviimist, tuleks edasi arendada Euroopa erinevaid kapitaliturge, mille hulgas on nii üleilmseid keskusi kui ka piirkondlikult integreeritud võrgustikke ja kohaliku tasandi algatusi, et rahastada ettevõtteid ning edendada CO₂-heite vähendamist ja üleminekut säästlikumale majandusele. Riiklikul tasandil on näiteks Eesti, Läti ja Leedu ametis Balti riikide ülese pandikirjade ja väärtpaberistamise turu loomisega. See aitab luua kõnealuses piirkonnas hästi toimiva ja sügavama kapitalituru. Samuti avab see pankadele võimalusi pikaajaliseks rahatuseks, mille varal nad saavad vabastada bilansivahendeid ja suurendada nii oma laenuandmisvõimet.

Kvaliteetsed institutsioonid kui reformi keskne osa

Investeerimisvajaduste rahuldamiseks peab investeerimiskeskond olema soodne. Poliitikakujundajad peavad pöörama erilist tähelepanu investeeringuid soosiva keskkonna loomisele, vältides tarbetuid turutõkkeid ja regulatiivseid piiranguid ning parandades oma avalike ja haldusasutuste toimimise viisi. Haldusasutuste tõhususe, avalike teenuste digitaliseerituse ulatuse, regulatiivse keskkonna kvaliteedi ja stabiilsuse ning õigusriigi põhimõtte austamisega seotud küsimused (sealhulgas kohtusüsteemi sõltumatus ja korruptsioonivastane võitlus) võivad investeerimisotsuseid oluliselt mõjutada. 2019. aastal on neist 25 riigist, kes on korruptsioonitaju näitajate poolest maailma parimad, umbes pooled ELi liikmesriigid; samas püsivad suured erinevused¹⁰ ning kiirendada tuleb jõupingutusi, mille eesmärk on parandada korruptsiooniennetust, kaitsta rikkumistest teatajaid, et suurendada tuvastamise tõhusust, ja kõrvaldada tulemuslikku süüdistuste esitamist ja karistamist takistavad tegurid. Mõned neist probleemidest on käsile võetud Itaalias, Slovakkias ja Lätis,

¹⁰Kõigi liikmesriikide puhul hinnatakse jooksvalt nende korruptsioonivastaseid meetmeid. Nagu ka eelmisel aastal, on komisjon analüüsinud iga liikmesriigi riigiaruandes selle riigi põhiprobleeme.

kus on läbi vaadatud rikkumistest teatajate kaitsekord; Leedu, Hispaania, Küpros ja Kreeka vaevad praegu reforme selles valdkonnas.

Vastavalt 2019. aasta riigiaruannetele esines kõigis liikmesriikides ühes või teises poliitikavaldkonnas investeerimispiiranguid (vt 4. liide). Üldiselt tuleneb kõige rohkem investeerimispiiranguid haldusasutuste ja ettevõtluskeskkonna nõrkadest kohtadest. Näiteks võib tuua suure regulatiivse ja halduskoormuse, reguleerivate raamistike ettearvamatus, kohtusüsteemide töö vähese tulemuslikkuse ja saamatud haldusasutused. Paljud piirangud on samuti seotud tülivate ja pikkade loasaamismenetluste ning haridus- ja koolitussüsteemi vajakajäämistest tuleneva oskuste nappusega. Jaemüügiettevõtete asutamisele kehtivate piirangute tõttu on viibinud selle sektori piiriülesed investeeringud. Mitmes riigiaruandes nimetatakse oskuste nappust investeeringuid tõkestava asjaoluna nii digiteerimise ja uute tehnoloogiate mõjul arenevates sektorites, nagu telekommunikatsioon, ühenduvus või ringmajandus, kui ka tavapärasemates ja suureneva nõudlusega sektorites, nagu ehitus.

Reformid, millega tagada parem valitsemine, institutsioonid, tõhusam kohtusüsteem ja riigiasutused, on arenenud demokraatliku ühiskonna toimimise alus ja neil on märkimisväärne majanduslik tähtsus. Selliste reformide abil saab parandada keskkonda, kus ettevõtted ja sidusrühmad tegutsevad, soodustada äritegevust, vähendada korruptsiooni ja tagada suurem asutus õigusriigi põhimõtte vastu. Kõige sagedamini nimetatakse ELis investeerimist takistavate asjaoludena haldusasutuste saamatust, äritegevuse jaoks ebasoodsaid tingimusi ning suurt haldus- ja regulatiivset koormust konkreetsetes sektorites. Mõnes liikmesriigis kammitseb investeeringuid ka läbipaistvuse puudumine avalikus sektoris, keerukad maksusüsteemid, moonutatud toote- või tööturg ning teadusuuringute ja innovatsiooni raamistike ja institutsioonide nõrkus. Selliste probleemide lahendamiseks on Poola vastu võtnud nn äritegevuse põhiseaduse, mis kujutab enesest viiest seadusest koosnevat paketti ettevõtluskeskkonna parandamiseks. Prantsusmaa rakendab ulatuslikku reformikava ettevõtluskeskkonna parandamiseks ja oma ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks. Mitu liikmesriiki, näiteks Soome ja Eesti, teevad jõupingutusi halduskoormuse vähendamiseks. Bulgaaria, Slovakkia, Tšehhi Vabariik, Sloveenia ja Rumeenia reformivad praegu oma riigihankesüsteemi. Saksamaa föderaalvalitsus teatas 2018. aastal murrangulist innovatsiooni propageeriva ameti loomisest.

ELi ja Ühendkuningriigi vaheline väljaastumisleping

Käesolevas paketis ei spekulierita erinevate Brexiti stsenaariumidega seotud majanduslike riskide teemal.

Kuna väljaastumisleping on nii Ühendkuningriigis kui ka ELis ratifitseerimisel, põhinevad 2019. ja 2020. aasta prognoosid üksnes tehnilisel eeldusel, et EL 27 ja Ühendkuningriigi vahelistes kaubandussuhetes säilib senine olukord. Kui teostub nn karm Brexit, mida komisjon peab soovimatuks, ent milleks EL 27 on hästi ette valmistatud,¹¹ tuleb neid eeldusi allapoole korrigeerida.

¹¹COM(2018) 556 final/2 (parandus vastu võetud 27. augustil 2018); COM(2018) 880 final; COM(2018) 890 final.

5. EDASISED SAMMUD

Viimastel aastatel on Euroopa Liit jõudnud majanduse elavdamise juurest jõulise kasvuni ning hoolimata väljavaadete suuremast ebakindlusest prognoositakse 2019. aastaks Euroopa majanduse kasvu jätkumist. Majanduskasvu sellise jätkumise tagamiseks peavad liikmesriigid rakendama tõhusad struktuurireformid, ajama vastutustundlikku eelarvepoliitikat ja koostama sihipäraste investeeringute strateegiad. Käesoleva aasta Euroopa poolaasta paketi raames esitatud püsivam seos Euroopa poolaasta ja ELi 2021.–2027. aasta rahastuse vahel loob vajaliku raamistiku, et tagada kõige olulisemaks peetavate sihipäraste investeeringute tulemuslik realiseerimine.

Euroopa poolaasta annab komisjonile, liikmesriikidele, sotsiaalpartneritele ja kõigi tasandite sidusrühmadele võimaluse omavaheliseks pidevaks aruteluks kogu aasta jooksul. Käesoleva teatisega koos avaldatud riigiaruannete aluseks on valitsuste, ametiasutuste ja sidusrühmadega nii tehnilisel kui ka poliitilisel tasandil peetud põhjalikud arutelud, sealhulgas 2018. aasta detsembris toimunud kahepoolsed kohtumised. Nende tulemused esitatakse liikmesriikide pealinnades asuvates komisjoni esindustes ja neid arutatakse edasistel kahe- ja mitmepoolsetel kohtumistel.

Peagi alustab komisjon dialoogi liikmesriikidega 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika fondide kavade üle, tuginedes investeeringute kohta kogutud teabele ja riigiaruannete järeldustele. Komisjoni asepresidendid ja volinikud külastavad liikmesriike, et kuulata parlamentide, valitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude sidusrühmade seisukohti riigiaruannetes esitatud analüüsi ja järelduste kohta. Komisjon arutab riigiaruannete kokkuvõtvaid järeldusi ka Euroopa Parlamendiga.

Tuvastatud probleeme silmas pidades peavad liikmesriigid esitama aprilli keskpaigaks riiklikes reformikavades oma majanduslikud ja poliitilised prioriteedid. Samuti esitavad nad stabiilsusprogrammide (euroala liikmesriigid) ja lähenemisprogrammide (euroalasse mittekuuluvad riigid) vormis oma mitmeaastase strateegia riigi rahanduse usaldusväärsuse tagamiseks. Selleks et probleemidele asjakohaselt ja jätkusuutlikult reageerida, soovitab komisjon, et reformikavade koostamisel kaasataks kõik olulised sidusrühmad, nagu sotsiaalpartnerid, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ning vajaduse korral kodanikuühiskonna organisatsioonid.

1. LIIDE. MAKROMAJANDUSLIKU JA EELARVELISE TASAKAALUSTAMATUSE TERVIKLIK JÄRELEVALVE

	Makromajandusliku tasakaalustamatus ¹²	Stabiilsuse ja kasvu pakt¹³ (Keskpika perioodi eelarve-eesmärk / ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus)	Märkused
AT		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	2018. aastal ei kalduta keskpika perioodi eelarve-eesmärgist kõrvale rohkem, kui on lubatud seoses ebatavaliste
BE		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	
BG	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
CY	Ülemäärane tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud; kohaldatakse võlareegliga seotud	
CZ		Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
DE	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud;	
DK		Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
EE		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata	
EL	Ülemäärane tasakaalustamatus	Ennetav osa; Kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda	Kuna Kreeka oli programmi kehtivuse ajal vabastatud stabiilsusprogrammide esitamisest, ei ole ta veel keskpika perioodi eesmärki kindlaks määranud
IE	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud;	
ES	Tasakaalustamatus	Paranduslik osa; ülemäärane eelarvepuudujääk, kõrvaldamise tähtaeg: 2018	2019. aastal kohaldatakse võlareegliga seotud üleminekukorda, tingimusel et 2018. aasta kinnitatud eelarveandmete põhjal tühistatakse ülemäärane
FR	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	
HR	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud;	
HU		Ennetav osa; Kohaldatakse märkimisväärse kõrvalekalde menetlust; kohaldatakse võlareeglit	
IT	Ülemäärane tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	
LT		Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
LU		Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
LV		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata	
MT		Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	

¹² Nii tasakaalustamise kui ka ülemäärase tasakaalustamatus puhul tehakse erijärelevalvet, mille korraldus sõltub probleemide tõsidusest.

¹³ Keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamine ja võlareegli / võlareegliga seotud üleminekukorra kohaldamine puudutab 2018. aastat ja tugineb komisjoni 2018. aasta sügisproгноosile.

¹⁴ Võlareegel: kui liikmesriik ei järgi valitsemissektori võla ja SKP suhtarvu kontrollväärtust 60 %, algatatakse tema suhtes ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus, kui kõiki asjakohaseid tegureid ja majandustsükli mõju arvesse võttes ei vähene võla suhte ja 60 % kontrollväärtuse vaheline erinevus aastas (kolme aasta keskmise põhjal) 1/20 võrra.

¹⁵ Võlareegliga seotud üleminekukord: igale liikmesriigile, kelle suhtes kohaldatakse ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust, antakse pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimist võlareegli täitmiseks aega kolm aastat. See ei tähenda, et võlareeglit selle ajavahemiku jooksul ei kohaldata, kuna liikmesriigid peaksid üleminekuperioodil tegema piisavaid edusamme võlareegli järgimise suunas. Kui hinnang võlakriteeriumi täitmise suunas liikumise kohta üleminekuperioodil on negatiivne, võib sellega kaasneda ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse algatamine.

NL	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
PL		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata	
PT	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	
SI		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	
SE	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; keskpika perioodi eelarve-eesmärk saavutatud	
SK		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata	
RO	Tasakaalustamatus	Ennetav osa; kohaldatakse märkimisväärse kõrvalekalde	
FI		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	2018. aastal ei kalduta keskpika perioodi eelarve-eesmärgist kõrvale rohkem, kui on lubatud seoses ebatavaliste sündmuste
UK		Ennetav osa; keskpika perioodi eesmärk saavutamata;	
(*) Teise majanduse juhtimise paketi (määrus nr 473/2013) alusel esitatud soovitusel, mis käsitlevad valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi õigeaegse korrigeerimise tagamiseks võetavaid meetmeid, puudutavad ainult euroala liikmesriike.			

2. LIIDE. EDUSAMMUD STRATEEGIA „EUROOPA 2020“ EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEL

Strateegia „Euroopa 2020“ eesmärk ELi jaoks	2010. aasta andmed	Viimased saadaolevad andmed	2020. aastal, lähtudes viimatistest suundumustest
1. Suurendada 20–64aastase elanikkonna tööhõive määra vähemalt 75 %-le	68,6 %	73,5 % (2018 3. kv)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
2. Suurendada teadus- ja arendustegevusse tehtavade avaliku ja erasektori investeeringuid 3 %-le SKPst	1,93 %	2,07 % (2017)	Eesmärki tõenäoliselt ei saavutata
3a. Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine vähemalt 20 % võrreldes 1990. aastaga	14,2 % suurune vähendamine	22 % suurune vähendamine	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
3b. Suurendada taastuvenergiaallikate osakaalu energia lõpptarbimises 20 %-le	12,5 %	17,5 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
3c. Astuda samme energiatõhususe suurendamiseks 20 % võrra	11,8 % (kaugus primaarenergia tarbimise 2020. aasta eesmärgist)	5,26 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
4a. Viia haridus- ja koolitussüsteemist varakult väljalangemise määr 18–24aastaste hulgas alla 10 %	13,9 %	10,6 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
4b. Vähemalt 40 %-l inimestest vanuses 30–34 on kolmanda taseme haridus	33,8 %	39,9 % (2017)	Eesmärk tõenäoliselt saavutatakse
5. Vähemalt 20 miljoni inimese väljaaitamine vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohust	Kasv 1,4 miljonit (võrreldes baasaastaga 2008)	2017. aastal langus 5,2 miljonit (võrreldes baasaastaga 2008)	Eesmärki tõenäoliselt ei saavutata

3. LIIDE. LIIKMESRIIKIDE PÕHJALIKE ANALÜÜSIDE TULEMUSED

Bulgaarias esineb tasakaalustamatus. Finantssektori haavatavusele lisandub suur võlakooormus ja viivislaenu ettevõtlussektoris. Tänu jõulisele majanduskasvule ja jooksevkonto suurele ülejäägile on netovälispositsioon paranenud. Võetud on meetmeid finantssektori stabiilsuse suurendamiseks. Pangad ja muud finantsinstitutsioonid on teinud täiendavaid edusamme nende soovitude rakendamisel, mis esitati pärast varade kvaliteedi ja bilansi läbivaatamist, ja järelevalvet on tugevdatud. Ent juhtimise, varade kvaliteedi ja järelevalvega seotud nõrgad kohad püsivad, samas kui kindlustussektoris on tekkimas uued probleemid. Jõuline majanduskasv on toetanud võlakooormuse pidevat vähendamist erasektoris ja veelgi vähendanud viivislaenu osakaalu, kuid viivislaenu maht on ettevõtlussektoris ikka veel suur. Ehkki tasakaalustamatuse põhjustega tegelemisel on tehtud edusamme, on ülimalt oluline rakendada täielikult pangandus- ja pangandusvälise finantssektori järelevalve ja juhtimise alased reformid ning neid kontrollida. Rohkem jõupingutusi on vaja viivislaenu osakaalu vähendamiseks ja maksejõuetusraamistiku reformi lõpuleviimiseks.

Küprosel esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Viivislaenu väga suur osakaal koormab finantssektorit ning era- ja avaliku sektori võlg ja välisvõlg pidurdavad majandust, millele lisanduvad jätkuvalt suhteliselt suur (kuigi vähenev) töötus ja vähene potentsiaalne majanduskasv. Isegi kui võtta arvesse eriotstarbeliste üksuste olemasolu, on jooksevkonto puudujääk tugevalt negatiivne; see kajastab suurt sisenõudlust, samuti kodumajapidamiste negatiivseid sääste, ja ei ole kohane suure netoväliskohustuste määra jätkusuutliku kohandamise tagamiseks. Erasektoris toimub laenukoormuse vähendamine, aga see edeneb aeglaselt. Erasektorile antavate uute laenu maht on piiratud. Küprose ühistupanga suure viivislaenu portfelli üleandmine avalikule sektorile seoses panga müügi ja selle likvideerimisega vähendas oluliselt viivislaenu osakaalu pangandussüsteemis. Ent nii kodumajapidamiste kui ka ettevõtete sektoris on endiselt palju viivislaenu. Riigi toetus Küprose ühistupanga müügile tingis 2018. aastal ühekordse suurendava mõju valitsemissektori võlale. Tulenevalt jätkuvalt headest eelarvenäitajatest prognoositakse edaspidiseks valitsemissektori suure võla kahanemist. Mullusega võrreldes on reforme kiirendatud, ennekõike mis puudutab meetmeid viivislaenu tuleneva haavatavuse kõrvaldamiseks, ent rohkem edusamme on vaja seoses kasvupotentsiaali suurendavate struktuurireformidega.

Saksamaal esineb tasakaalustamatus. Suur ja aeglaselt kahanev piiriülese mõjuga jooksevkonto ülejääk annab tunnistust sellest, et investeeringud on võrreldes säästudega tagasihoidlikud nii era- kui ka avalikus sektoris. See on nii hoolimata suurenevast vajadusest investeeringute ja innovatsiooni järele, et muuta Saksamaa majandus vastupanuvõimelisemaks ning tagada jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu mudel. Ülejääk vähenes pisut 2018. aastal tänu sisenõudluse suurenemisele ja eelduste kohaselt jätkab see järgmistel aastatel järkjärgulist vähenemist, püsides siiski rekordiliselt kõrgel tasemel. Era- ja avaliku sektori investeeringud on märkimisväärselt kasvanud ja sisenõudluse osakaal majanduskasvus suureneb. Samas jääb nii tarbimise kui ka investeeringute osakaal SKPs tagasihoidlikuks, ehkki rahastamistingimused on soodsad ning olemas on nii vajadus investeerida taristusse ja haridusse, eriti omavalitsuste tasandil, kui ka eelarvepoliitiline manööverdamisruum. 2018. aastal kasvas eelarveülejätk ja valitsemissektori võla suhe SKPsse langes veelgi. Tööturu pingestumisega seoses toimus mõningane palgakasv, ent reaalpalkade kasv on jäänud tagasihoidlikuks. Era- ja avaliku sektori investeeringute hoogustamiseks on küll võetud mitmeid meetmeid, ent vaja on rohkem jõupingutusi suurte

investeeringispuudujääkide korvamiseks, eriti mis puudutab avaliku sektori investeeringuid taristusse ja haridusse. Teistes poliitikavaldkondades on tehtud vähem edusamme.

Kreekas esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Haavatavus on seotud valitsuse suure võlakoorma, negatiivse välispositsiooni, viivislaenude suure osakaalu ja poolelioleva välise tasakaalustamisega olukorras, kus töötus küll väheneb, ent on suur ja kus potentsiaalne majanduskasv on väike. Olles oma olukorda viimastel aastatel märkimisväärselt parandanud, suutis Kreeka 2018. aasta augustis edukalt lõpetada Euroopa stabiilsusmehhanismi abiprogrammi. Sellest hoolimata püsib suur võlatasemega seotud tasakaalustamatus, sealhulgas tugevalt negatiivne rahvusvaheline netoinvesteeringispositsioon, mis halveneb SKP tagasihoidliku nominaalkasvu kontekstis veelgi, ja endiselt negatiivne jooksevkonto saldo. Viimastel aastatel kulupõhise konkurentsivõime valdkonnas tehtud olulised edusammud on hiljuti tootlikkuse väikesest kasvust tulenevalt peatunud. Valitsemissektori võlatase on küll endiselt kõrge, ent suur osa võlakohustusi kuulub avaliku sektori võlausaldajatele ja rahastamisvajadus on vähemalt kümme aastat suhteliselt väike. Võla vähendamise tempo sõltub otseselt kokkulepitud eelarve-eesmärgi jätkuvast täitmisest ja reformide rakendamisest, et saavutada kasvupotentsiaali jätkusuutlik kasv. Finantssektori haavatavuse põhjus on viivislaenude väga suur hulk ja väike kasumlikkus, mis pidurdab laenumahu kasvu ja investeeringute taastumist. Erasektori võlg väheneb, samas kui aktiivne laenukoormuse vähendamine alles käib. Finantsabiprogrammide raames võeti ulatuslikke meetmeid Kreeka majanduse paljude struktuursete nõrkade kohtadega tegelemiseks. Lisaks varasemate reformide ja kohandamiseks tehtud jõupingutuste kindlustamisele on valitsus kohustunud tagama reformide jätkamise ja lõpuleviimise, mida kontrollitakse tõhustatud järelevalve raames.

Iirimaa esineb tasakaalustamatus. Era- ja avaliku sektori võla ja netoväliskohustuste kõrge tase tingib haavatavuse. Teisalt on pooleli võlatasemega seotud tasakaalustamatuse põhjalik korrigeerimine. Riigi majandusega nõrgalt seotud hargmaiste ettevõtjate tegevus mõjutab väga suurel määral netoväliskohustusi, mis jooksevkonto suurest ülejäägist tulenevalt vähenevad. Erasektori võlakoormus püsib suur, ent majanduskasv toetab endiselt selle vähendamist. Ettevõtlussektori võlakoormust mõjutab endiselt hargmaiste ettevõtete tegevus. Kodumajapidamiste võlatase näib olevat üldiselt kooskõlas majanduse põhinäitajatega, ehkki see on netotuluga võrreldes kõrge. Valitsemissektori võlg peaks prognooside kohaselt vähenema ja eelarvepuudujääk jõuab üha lähemale tasakaalule. Eluasemehinnad on juba mitu aastat kiires tempos kasvanud, ent hiljuti on nende tõus aeglustunud. Eluasemehinnad sõltuvad suuresti eluasemete nappusest ja puuduva selged tõendid ülehindamise kohta. Viivislaene on endiselt palju, ent nende hulk on veelgi vähenenud, ehkki pikaajalised võlgnevused vähenevad aeglasemas tempos. Kõnealuse haavatavuse kõrvaldamiseks on võetud poliitikameetmeid, eriti eluasemete pakkumise ja makrotasandi usaldatavusnõuete vallas, kuid nende oodatava mõju avaldumiseks läheb aega.

Hispaanias esineb tasakaalustamatus. Majanduskasv on küll endiselt jõuline, kuid suur välis- ja sisevõlg nii valitsemis- kui ka erasektoris teevad suurena püsiva tööpuuduse tingimustes majanduse jätkuvalt haavatavaks ja avaldavad piiriülest mõju. Ehkki jooksevkonto saldo nõrgenes 2018. aastal üleilmse keskkonnaga seotud tegurite tõttu, on välissektori tasakaalustamine jätkunud. Selleks et netoväliskohustused langeksid usaldusväärsele tasemele, peab jooksevkonto püsima pikema aja jooksul arvestatavas ülejäägis. Jõulise nominaalkasvu varal edenes ka erasektori võla vähendamine. Viivislaenude osakaal on veelgi vähenenud. Valitsemissektori võla tase on pisut alanenud ja prognooside kohaselt toetab

vähenev eelarvepuudujäak selle edasist järkjärgulist kahandamist. Siiski on vaja täiendavaid jõupingutusi, et anda riigi rahandusele jätkusuutlikum kurss. Töötus on vähenenud, ent püsib suurena. Potentsiaalse majanduskasvu suurendamiseks võetud poliitikameetmete rakendamine on olnud aeglane. Osa probleeme püsivad, eriti seoses tööturu killustatuse, teadustegevuse ja innovatsiooni ning ettevõtluse reguleerimisega, eriti teenuste vallas.

Prantsusmaal esineb tasakaalustamatus. Tootlikkuse aeglase kasvu tingimustes tingivad avaliku sektori suur võlg ja nõrk konkurentsivõime haavatavuse, millel on piiriülene mõju. Valitsemissektori võlg oli 2018. üldiselt stabiilne, ehkki suur. Prognooside kohaselt ei vähene see märkimisväärselt. Valitsemissektori suur võlg vähendab eelarvepoliitilist manööverdamisruumi tulevastele šokkidele reageerimiseks ja ohutab majanduskasvu väljavaateid. Tööjõu ühikukulu kasv on jätkuvalt tagasihoidlik ja tootlikkus kasvab aeglaselt. Ettevõtluskeskkonna mõned elemendid pärsivad jätkuvalt mittekulupõhist konkurentsivõimet. Viimastel aastatel on vastu võetud mitmeid reforme ja tehtud edusamme mitmel rindel, sealhulgas tööturgude, maksustamise ja ettevõtluskeskkonna valdkonnas. Siiski ei ole nende reformide mõju veel täielikult avaldunud ning riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks ja kasvupotentsiaali suurendamiseks on vaja täiendavaid meetmeid muudes valdkondades (näiteks töötushüvitiste süsteemi reform, pensionisüsteemi reform ja kulude läbivaatamine).

Horvaatias esineb tasakaalustamatus. Säilinud haavatavus on seotud avaliku sektori, erasektori ja välisvõla kõrge tasemega; samal ajal on potentsiaalne majanduskasv väike. Ent viimaste aastate jooksul on haavatavus vähenenud. Seda on toetanud jõuline nominaalkasv, mis ületas hinnangulist potentsiaali, ja konservatiivne eelarvepoliitika. Püsib suur negatiivne netovälispositsioon, kuid see on tänu jooksevkonto pidevale ülejäägile paranenud. Erasektoris toimub võlakooormuse vähendamine, ehkki sedamööda, kuidas laenumaht kasvab ja investeringud taastuvad, peaks selle tempo aeglustuma. Eelarve on alates 2017. aastast olnud ülejäägis ja valitsemissektori võlg on pärast oma 2014. aasta haripunkti märkimisväärselt kahanenud. Finantssektor on hästi kapitaliseeritud ja kasumlik, samas kui viivislaenu hulk küll väheneb, ent püsib suurena. Ettevõtete ja kodumajapidamiste riskipositsioon välisvaluuta suhtes on vähenenud, ent on jätkuvalt haavatavuse allikaks. Poliitikameetmeid on hoogustatud: vastu on võetud pensionireform ja eelarveraamistiku parandamisele suunatud uued normid. Muud asjakohased poliitikameetmed on ettevalmistamisel ja nende hoolikas rakendamine on majanduse vastupanuvõime pant.

Itaalias esineb ülemäärane tasakaalustamatus. Valitsemissektori suur võlg ja tootlikkuse pikaajaline vähene areng viivislaenu ja töötuse jätkuvalt kõrge taseme juures tekitavad piiriülese mõjuga riske. Eelduste kohaselt ei lange järgmistel aastatel valitsemissektori võla suhe SKPsse, kuna kesised makromajanduslikud väljavaated ja valitsuse praegused eelarvekavad – mis ei ole küll nii ekspansiivsed kui riigi algsed plaanid 2019. aastaks – toovad kaasa esmase eelarveülejäägi vähenemise. Kulupõhine konkurentsivõime on stabiilne, ent tootlikkuse kasv on endiselt väike. Selle põhjuseks olevad pikaajalised probleemid tööturu, kapitali- ja tooteturgude toimimise vallas koos avaliku halduse ja kohtusüsteemi nõrkusega kammitsevad SKP potentsiaalset kasvu. Viivislaenu osakaal on veelgi ulatuslikult vähenenud, ent turutingimustega arvestades võib viivislaenu kahanemistempo hoidmine osutuda keerukaks. Riigivõlakirjade tootlus, mis on võrreldes 2018. aasta algusega suurenenud, mõjutab pankade rahastamiskulusid ja kapitalipuhvreid ning pidurdab ülejäänud majandusele laenu andmist ja SKP kasvu. Mõningaid edusamme on tehtud pankade bilansi parandamise, maksejõuetusreformide ja aktiivse tööturupoliitika vallas, ent reformide hoog 2018. aastal üldiselt siiski rauges. 2019. aasta eelarve hõlmab poliitikameetmeid, mis

pööravad tagasi eelmiste reformide olulisi elemente, ennekõike pensionide valdkonnas, ja ei sisalda tulemuslikke meetmeid potentsiaalse majanduskasvu suurendamiseks.

Madalmaades esineb tasakaalustamatus. Tasakaalustamatust põhjustab jätkuvalt suur erasektori võlakoormus ja jooksevkonto ülejääk, millel on piiriülene mõju. Ülejääk jõudis oma haripunkti 2017. aastal, kui see oli ülisuur, ja peaks järk-järgult vähenema, jäädes siiski väga kõrgele tasemele. Osa väliskaubanduse ülejäägist võib kirjutada hargmaiste ettevõtjate statistilise mõju arvele ja eelduste kohaselt see lähitulevikus ei vähene. Majanduskasvu toel on erasektori võla suhe SKPse jätkuvalt langenud nii ettevõtete kui ka kodumajapidamiste puhul, ehkki see on endiselt kõrge. Sellest hoolimata on kodumajapidamiste nominaalne võlatase aeglaselt tõusmas, kuna eluasemehinnad kasvavad kiiresti. Hoolimata tööturu pingestumisest on palgakasv seni olnud tagasihoidlik. Hiljutised reformid, nagu eluasemelaenu intresside maksustatavast tulust mahaarvamise piiramise kiirendamine, peaksid vähem soosima kodumajapidamiste võlguolekut, stimuleerivad fiskaalmeetmed aga peaksid aitama kogunõudlust suurendada.

Portugalis esineb tasakaalustamatus. Netoväliskohustuste suur maht, era- ja valitsemissektori kõrge võlatase ning viivislaenude suur osakaal põhjustavad tootlikkuse väikese kasvu tingimustes haavatavust. Jooksevkonto on üldiselt tasakaalus, kuid netoväliskohustuste viimiseks usaldusväärsele tasemele tuleb tagada konservatiivne jooksevkonto saldo ja konkurentsivõime kasv. Varem kõrge olnud erasektori võla tase langeb tänu nominaalsele majanduskasvule jätkuvalt, kusjuures aktiivne võlakoormuse vähendamine mängib selles väiksemat rolli. Esmase eelarveülejäägi toel hakkas valitsemissektori võlg 2017. aastast vähenema, ent on jätkuvalt suur. Pangandussektori riskid on vähenenud, sealhulgas võttes arvesse peamiste pankade rekapitalizeerimist 2017. aastal ja hiljuti paranenud kasumlikkust. Viivislaenude suur osakaal on vähenenud, ent on endiselt suhteliselt suur. Konkurentsivõime parandamise, finantsvõimenduse vähendamise ja kasvupotentsiaali suurendamise seisukohast on esmatähtis tagada tootlikkuse kiirem kasv. Tööturu kohandamine on veelgi edenenud ja töötus on mitu aastat jõudsas tempos vähenenud. Võetud on poliitikameetmeid viivislaenude osakaalu vähendamiseks, ent poliitikalüngad püsivad muudes valdkondades, nagu toote- ja teenuste turud. Jälgida tuleb mitme reformikava (sealhulgas rahanduse jätkusuutlikkuse parandamisele suunatud eelarve- ja struktuurireformid) vastuvõtmist ja rakendamist.

Rootsis esineb tasakaalustamatus. Liiga kõrged eluasemehinnad koos kodumajapidamiste võla jätkuva suurenemisega tekitavad korrapäratu korrektsiooni riski. Kodumajapidamiste suure võlakoormuse osakaal SKPst on jätkanud suurenemist. 2017. aasta teises pooles korregeeriti eluasemete hindu, mis on pärast seda järk-järgult stabiliseerunud. Ent väärtuse määramise näitajad osutavad, et eluasemehinnad on võrreldes majanduse põhinäitajatega jätkuvalt kõrged. Pangandussektor tundub olevat adekvaatselt kapitaliseeritud, kuid korrapäratu korrektsioon võib sellest hoolimata mõjutada negatiivselt ka finantssektorit, kuna pankade riskipositsioon eluasemelaenude suhtes on suur. Võttes arvesse finantssektori süsteemset seotust võib selle negatiivne mõju kanduda üle ka naaberriikidesse. Struktuursed kitsaskohad eluasemete pakkumise vallas püsivad ja ehitustööstuse toodang on vähenenud. Ehkki hüpoteeklaenude mahu suurenemise käsitlemiseks on viimastel aastatel võetud meetmeid makrotasandi usaldatavusnõuete vallas, tundub, et seni on neil olnud piiratud mõju. Poliitikalüngad püsivad, eelkõige seoses eluaseme omamise maksusoodustustega ning eluasemete pakkumise ja üürituru toimimisega.

Rumeenias esineb tasakaalustamatus. Haavatavus on seotud kulupõhise konkurentsivõime

vähenedes ja kasvava jooksevkonto puudujäägiga ekspansiivne eelarvepoliitika ja ettearvamatute ettevõtluskeskkonna kontekstis. Hiljutised seadusandlikud algatused tingivad riske finantssektoris ja võivad kahjustada erasektori investeeringuid. Jooksevkonto puudujääk on elava (peamiselt tarbimiseesmärgiga) impordi tõttu kasvanud ja prognooside kohaselt suureneb see veelgi. Sellest hoolimata on negatiivne rahvusvaheline netoinvesteeringu positsioon tänu SKP jõulisele nominaalkasvule juba mitu aastat paranenud, ent see ei pruugi jätkuda, kui jooksevkonto puudujääk püsib ja SKP kasv edaspidi väheneb. Tarbimise suurenemisele aitab kaasa jõuline palgakasv, mis on muu hulgas seotud avaliku sektori palkade ja miinimumpalga suurenemisega, millest tulenevalt on tööjõu ühikukulu olulisel määral suurenenud. Hoolimata kulupõhise konkurentsivõime vähenemisest on ekspordi turuosa kasvanud. Prognoosi kohaselt peaks ekspansiivne eelarvepoliitika SKP jõulise kasvu kontekstis jätkuma, aidates seega kaasa eratarbimise kiirele arengule. Pärast seda, kui valitsemissektori võla suhe SKPsse mõne aasta jooksul langes, prognoositakse selle suurenemist. Sagedaste ja ettearvamatute seadusemuudatuste tõttu muutub ettevõtluskeskkond nõrgemaks ja ebakindlamaks, see aga avaldab negatiivset mõju äriotsustele ja investeeringutele. Hiljutised panku mõjutavad seadusandlikud algatused võivad ohustada finantssektori toimimist ja pärssida investeeringuid tulenevalt ühelt poolt laenuitingimuste karmistumisest ning teisalt õhemast ja nõrgemate institutsionaalsete investoritega kapitaliturust. Teistes valdkondades on reformide vallas tehtud edusammud aeglustunud või on nendest taganatud.

4. LIIDE. INVESTEERIMISTÖKKED LIIKMESRIIKIDES

Investeeringisprobleemid		AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL*	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
Avalik haldus / ettevõtlus	Regulatiivne ja halduskoormus																												
	Avalik haldus																												
	Riigihanked / avaliku ja erasektori pa																												
	Kohtusüsteem																												
	Maksujõuetusraamistik																												
	Konkurents ja reguleeriv raamistik																												
Tööturg/ha	Töökaitsealased õigusaktid ja töölepi																												
	Palgad ja palkade kujundamine																												
	Haridus, oskused, elukestev õpe																												
Finantsel	Maksusüsteem																												
	Juurdepääs rahastamisele																												
Teadus- ja arend	Akadeemiliste ja teadusasutuste ning																												
	Teadus- ja arendustegevuse ning inno																												
Sektoripõhised normid	Ettevõtjatele osutatavad teenused /																												
	Jaekaubandus																												
	Ehitus																												
	Digitaalmajandus/telekommunikatsioon																												
	Energia																												
	Transport																												

Investeeringistõkked

* 2018. aastani kohaldati Kreeka suhtes majanduslikku järelvalveprogrammi ja 2015. aastal ei analüüsitud tema puhul investeeringistõkkeid. 2018. aasta kohta ei esitatud riigipõhiseid sc